

БОГДАН МИРЧЕВ

БЕЛЕЖКА НА СЪСТАВИТЕЛЯ

chitanka.info

Огромната си популярност в цял свят Стефан Цвайг дължи в значителна степен на успеха на късата си художествена проза. Включените в настоящия том разкази и новели ще дадат представа за този дял от творчеството му, за най-представителното и най-характерното в идейно-художествено отношение. Впрочем предложените в тома произведения са в преобладаващата си част сред най-често подбираните от този автор.

Повечето разкази и новели на Ст. Цвайг са публикувани в тематични сборници, които авторът сам е подбрав, подредил и озаглавил. Три от тях — „Първо преживяване“, „Амок“ и „Смут в чувствата“ съставят според него поредица, която той нарича „Веригата“. Произведенията от трите сборника (цикъла) в нея представляват основната част от новелистиката на Цвайг. Заглавието подсказва и обединяваща идея, вложена в символното значение на думата „верига“ — т.е. нещо, което свързва, но и приковава, а също така е тежест, бреме. Героите наистина изглеждат свързани като брънките на една верига. Жivotът им е парализиран от изблика на неутолима страсть. Трите цикъла представлят низ от случки с хора, озовали се в плен на пагубни влечения в различна възраст — във възрастта на първите любовни трепети („Първо преживяване“), в житетска зрялост („Амок“) и в края на жизнения път („Смут в чувствата“).

Трите цикъла на поредицата са представени от немалък брой творби — общо осем — поради безспорната им значимост в творчеството на Ст. Цвайг. Останалите произведения, на които е отделено място в настоящия том, писателят е публикувал поотделно. Те дават пример съответно за най-ранния и за най-късния етап от творческото му развитие с характерните за тези етапи идеи и сюжетни линии. Новелистиката на автора е показана чрез основните и най-популярните му произведения, очертаващи по-важните идейно-тематични търсения и развитието на жанра в творчеството му. Добре осведоменият читател сигурно ще забележи също, че подбраните произведения са представителни и за умонастроенията на европейската интелигенция през двайсетте години.

В началото на творческата си дейност Ст. Цвайг, както и мнозина други писатели, пише лирически творби. Но твърде рано, около 1900 г. започва да изprobва силите си и в прозата. През 1904 г. излиза първият

му сборник новели — „Любовта на Ерика Евалд“. В настоящия том не са включени четирите новели, публикувани под това заглавие. Те са все още твърде несъвършени като художествена форма, а застъпените в тях идеи срещаме в по-късни творби на Цвайг. Херман Хесе определя тези ранни произведения като опити за „душевни студии“ и твърди, че разказвачът им е още „незрял, но многообещаващ“. И все пак раният период в творчеството на писателя е представен чрез новелата „Скарлатина“. Създадена и публикувана през 1908 г., тя остава десетилетия наред встрани от вниманието на издателите, докато едва през 1980 г. бива отпечатана отново в подбор от творби на Цвайг, осъществен във ФРГ. И у нас тази новела е останала непозната досега за разлика от другите произведения, които са издавани многократно.

„Гувернантката“, „Огнена тайна“ и „Приказка в здрача“ съставят единия цикъл новели от поредицата „Веригата“ и са публикувани в сборника „Първо преживяване“ през 1911 г. Този сборник донася първото признание за творческите достойнства на автора и го прави популярен сред немските читатели. С него започва и трайното плодотворно сътрудничество на Цвайг с Лайпцигското издателство „Инзел“, където излизат почти всички негови произведения, творбите от този цикъл, са възникнали след оживени разговори и творбите от този цикъл са възникнали след кореспонденции с шведската писателка и педагогка Елен Кей, ревностна поборница на идеите за еманципация на жената. Общийят мотив — еротично преживяване, към което могъща сила тласка героите, показва несъмненото влияние на психоанализата на З. Фройд. То се чувствува впрочем не само във всички творби на поредицата, но и в цялото творчество на Цвайг.

Вторият цикъл от поредицата „Веригата“, озаглавен „Амок“, е представен също от три новели — „Писмо на една непозната“, „Амок“ и „Фантастична нощ“. Цикълът е публикуван през 1922 г. Включените в него новели са сред най-често издаваните произведения на писателя. Така например само новелата „Амок“ е преведена на повече от трийсет езика. След появата на втория сборник Цвайг става един от най-известните автори по онова време в света. Новелата „Фантастична нощ“ разкрива и характерното авторово прозрение за необходимостта да се преодолее стремежа към egoистична наслада и да се търси духовна връзка с обкъръжението, важна за щастието на всеки индивид. Представата за осъзнатото духовно родство с възвишеното и

отхвърлянето на естетическия egoцентризъм се превръщат в траен белег на цялото творчество на автора.

Третият, последен цикъл от поредицата „Веригата“ се появява през 1927 г. и носи заглавието на една от включените в него новели, „Смут в чувствата“. Освен тази новела цикълът е представен тук и от „Разруха на едно сърце“. Пленничеството на любовна страсть — обща тема за цялата поредица — е показано в произведенията от този цикъл като възможно и за хора, чиито зрялост и опит би трябвало да ги предпазят от безразсъдни емоционални увлечения. Чрез творбите от този цикъл Ст. Цвайг внушава, че няма възрастови граници за гибелната мощ на инстинктивния, заслепяващ чувствен порив. Любовната страсть в двете творби от цикъла е показана като противоестествена, будеща почуда, отрицание, съжаление. Новелата „Смут в чувствата“ подсказва, че Цвайг споделя стремежа на мнозина тогавашни писатели да снемат забраната върху щекотливата еротична тема.

Разказът „Невидимата сбирка“ е поместен отделно за първи път през 1927 г. Заедно с „Неочеквана среща с един занаят“, той представя онези кратки творби на автора, в които обект на художествено изображение е „малкият човек“ в условията на застрашено съществуване. Но той е тласнат в беда не от гибелна страсть, а от икономически сътресения, война, политически терор. Благородна измама заради запазването на една илюзия, крепяща живота, или обикновена кражба — тези две случки от делника на обикновени хора стават повод за интересни психологически наблюдения, предадени със забележително художествено майсторство.

„Шахматна новела“ заема особено място в творчеството на Цвайг. Създадена в началото на 1942 г. в Петрополис, Бразилия, тя е последната му завършена творба. „Написах една новела в любимия си несполучлив формат — твърде голяма за вестник или списание, малка за книга, твърде абстрактни за широката публика, твърде необичайна със своята тема“ — така Цвайг коментира само месец преди смъртта си тази творба в едно свое писмо. Песимистичният тон подсказва тежката депресия, в която е изпаднал. Но в новелата този песимизъм не излиза на преден план, философията на шаха е издигната до философия на живота. Творбата напомня за борбата срещу разрушителната стихия на злото, която вълнува всеки. В тази борба Ст.

Цвайг остава наблюдател. „Шахматна новела“ дава повод за размисъл върху граждансите изяви на автора и целите на творчеството му, неслучайно на нея е посветена и най-голямата част от изследванията върху късата му художествена проза.

Богдан Мирчев

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на **Моята библиотека** и нейните всеотдайни помощници.

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.